Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 28, 1919, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., četrtek, 13. oktobra (October 13), 1932. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 242

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Izboljšanja ekonomske situacije še ni videti

Industrijska produkcija šepa tako v Ameriki kot v inozemstvu. Trgi so natrpani s produkti in nacionalizem cvete

New York. — (FP) — Sedaj, ob koncu tretjega leta depresije, še ni nobenega znaka o vračajoči se prosperiteti. Vsa znamenja celo kažejo, da bo prišlo do novega poloma še v tem letu, morda takoj po končanih predsedniških volitvah. Glavni faktorji so sledeči:

Industrijska produkcija v Ameriki in inozemstvu je še vedno 40% pod normalo v primeri z letom 1929. Industrije jekla, železa, bakra, lesa in avtomobilov so najbolj prizadete, čevljarske in tekstilne industrije pa pokazujejo nekoliko izboljšanja v septembru.

Armada brezposelnih stalno raste in redukcije mezd so na dnevnem redu. V septembru je bila skupna vsota izplačanih mezd za 46% nižja kot 1926, ki se smatra za normalno leto. Ta padec je značilen, ker reflektira znižanje kupne sile.

Glavni mednarodni vzroki depresije še niso pojasnjeni in mednarodni dolgovi vise nad trgi vrednostnih papirjev, kar onemogoča nadaljnje kredite. Neki londonski ekonom je označil to situacijo z besedami, "da izboljšanja ne bo, ako se ne revidira svetovna ekonomska politika, ki uničuje mednarodno trgovino in gradi carinske zidove." Politični nepokoj je v zamahu v Evropi in Ameriki, države v Južni Ameriki se nahajajo v stagnaciji, revolucije pa so postale že nekaj običajnega. Vse to so znamenja, ki pričajo o kaotičnem ekonomskem položaju po vsem svetu.

Vprašanje ameriškega kredita še ni jasno, dasi se je finančni položaj izboljšal. Dobrohotna vlada daje milijone majajočim se bankam, zavarovalnim kompanijam in železnicam. S tem je sicer odgodila polome začasno, toda preprečiti jih ne bo mogla.

Davčna situacija in vprašanje vladnih dolgov ustvarjata velike potežkoče. Gibanje za izplačitev bonusa dveh milijard dolarjev je postalo močno in to vprašanje bo igralo važno vlogo na prihodnjem zasedanju kongresa. Stroški oskrbe brezposelnih se bodo tudi povečali prihodnjo zimo. Tako je našlo tretje četrtletje svetovne trge napolnjene z blagom, porast nacionalističnega gibanja in nerešene probleme glede vojnih dolgov ni reparacij. Predsednik-inženir skuša sicer vliti nov optimizem v ameriške mase v tekoči volilni kampanji, a uspehi so malenkostni.

Agrarne reforme v Španiji

Stališče socialistične parlamentarne grupe

Madrid. — V zadnjem času so bili podvzeti odločni koraki za dosego sporazuma glede potrebnih agrarnih reform, ki jih je predložila španska vlada. O zadevnem načrtu, ki je pred skupščino, se je razvila vroča kontroverza.

Član socialistične parlamentarne skupine in minister prosvete Fernando de los Rios je na seji stranke podal detajlirano poročilo o načrtu. Dejal je, da se ga lahko popravi z raznimi amendmenti, ako bo potrebno, ki pa ne smejo spremeniti temeljnega značaja.

Agrarne reforme v Španiji so potrebne, ker so razmere med kmeti in najemniki zelo mizerne. Vlada, ki je prišla na krmilo po strmoglavljenju monarhije, je to tudi obljubila, vendar delo počasi napreduje.

Nove liste insullovih delničarjev objavljene

Župan Čermak in drugi politiki ter bankirji med investorji

Chicago, 12. okt. — Calvin Fentress, upravitelj Insull Investments, Inc., je včeraj predložil sedem novih list federalnemu sodišču, ki vodi zaslišanje z namenom, da ugotovi premoženje Insull Utility Co., ki je v konkurzu. Vsi investorji, ki so kupili delnice pod ugodnimi pogoji, so napravili profite, kajti v nobenem slučaju niso bili pozvani, naj plačajo polno vsoto za delnice, katere so kupili.

Župan Čermak, čigar ime je na listi, je na primer kupil veliko število delnic Middle West Utilities Co., za katere bi bil moral plačati stotisoč dolarjev. To je bilo l. 1929, rekordi pa pokazujejo, da je plačal le šest tisoč dolarjev na delnice in pri likvidaciji v januarju 1930 je napravil $1,600 profita.

Lista investorjev, ki so kupili delnice pod ugodnimi pogoji, vključuje imena prominentnih politikov, bankirjev, opernih pevcev in pevk. Edward N. Hurley, katerega je federalno sodišče imenovalo za upravitelja Middle West Utilities Co., je tudi na listi favoriziranih investorjev. Dalje so na listi James Simpson, načelnik odbora treh večjih javnonapravnih družb v čikaški okolici; John Hertz, Rufus Dawes, David Shanahan, predsednik illinoiske nižje zbornice, in veliko število drugih politikov in bankirjev. Mnogo teh je bilo na listah investorjev, ki so bile že prej objavljene.

Župan Čermak je snoči priznal, da je podpisal delnice v vsoti $100,000. "Jaz sem storil slično kot drugi investorji," je pojasnil. "Imel sem veliko zaupanje v Samuela Insulla. Moja družina je tudi investirala denar v Insullove delnice in eventualno smo vsi izgubili."

Nemški princ obtožen zarote

Socialisti pravijo, da agitira za strmoglavljenje republike in vzpostavitev monarhije

Berlin, 12. okt. — Socialistični list "Vorwaerts" je včeraj obtožil bivšega kronprinca Friedricha Wilhelma zarote za strmoglavljenje nemške republike in restavriranje monarhije s pomočjo kanclerja Papena, generala Schleicherja, vojnega ministra, in predsednika Hindenburga.

List trdi, da lahko dokaže, da je bivši kronprinc nedavno izjavil, da vlada med njim, Papenom, Schleicherjem in predsednikom Hindenburgom popoln sporazum.

"V ugodnem momentu bi Hindenburg proglasil kronprinca za regenta Nemčije," piše list. "Reichswehr (armada), državna policija in štiristo tisoč jekleno-čeladarjev bi mu pomagali pri vzdrževanju kontrole. Istočasno naj bi bil bivši bavarski kronprinc Ruprecht proglašen za kralja podonavskega kraljestva."

Vlada je včeraj odgovorila na to z izjavo, da so obtožbe produkt izrazite fantazije.

Med tem, ko govorice o aktivnostih bivšega kronprinca vznemirjajo prebivalce Berlina, je kancler Papen odšel v Monakovo, kjer je bil sprejet s formalnim pompom s strani visokih bavarskih uradnikov.

Parlamentarni komitej za zunanje zadeve je včeraj soglasno obtožil Papena kršenja določb konstitucije in izjavil, da bo morala vlada dati odgovor na vse to pri prihodnjih parlamentarnih volitvah, ki se vrše 6. novembra.

BIVŠI MAGNAT ELEKTRIKE IZPUŠČEN IZ JEČE

Grške avtoritete pravijo, da nimajo pravice držati Insulla v zaporu. Insull izjavil, da se bo vrnil v Chicago po volitvah

Atene, Grška, 12. okt. — Samuel Insull, ki je bil v Chicagu obtožen veletatvine in poneverbe v zvezi s polomom njegovega elektrarskega imperija, je bil včeraj izpuščen iz zapora.

Ko je bivši multimilijonar zapustil ječo, je takoj najel sobo v hotelu Petit Palace, ki je najrazkošnejši v grškem kapitolu. Dasi se lahko svobodno giblje, bo vseeno ostal pod policijskim nadzorstvom, dokler ne bodo grške avtoritete prejele uradnih dokumentov od ameriškega poslaništva v Atenah, na katerih podlagi ga bodo lahko ponovno aretirale.

Izpustitev Insulla na svobodo je sledila intervenciji grškega premijerja Venizelosa. Slednji se je ogiasil v uradu notranjega ministra, da ugotovi, da-li je držanje bivšega magnata elektrike v zaporu legalno. Informiran je bil, da ni nikake legalne podlage za držanje Insulla v ječi, nakar je bil bivši magnat izpuščen na svobodo.

Zadeva bo sedaj predložena prizivnemu sodišču v Atenah, da odloči, da-li je prestopek, katerega je obtožen Insull, kaznjivo dejanje na podlagi grških zakonov. Insull je že najel M. Romanosa, prominentnega grškega odvetnika, da ga bo zagovarjal pred sodiščem.

Policija je nastopala proti Insullu kot napram gostu, ne kot jetniku. To se pripisuje vplivu Insullovih prijateljev v Atenah, ki so se zavzeli zanj. Dobil je najboljšo celico v ječi, hrano pa je prejemal iz bližnjega hotela.

Poroča se, da je Insull izjavil pred policijo, da je pripravljen vrniti se v Chicago "po volitvah," da nastopi na zaslišanju pred veleporoto, ki ga je obtožila, zaeno pa je naprosil grške avtoritete za dovoljenje, da sme ostati v Atenah nadaljnji mesec.

Danska bo zvišala carino

Copenhagen, Danska, 12. okt. — Vlada je včeraj predložila parlamentu predlogo, nanašajoč se na revizijo obdavčenja, kar naj bi prineslo vladi letno krog tri milijone dolarjev novih dohodkov. Od skupne vsote bi $900,000 prišlo iz višje carine na uvoz inozemskih produktov. Ako bo predloga sprejeta, bodo najbolj prizadete ameriške industrije, ki uvažajo na Dansko kavčuk, čevlje, svilo ter radioaparate ter pritikline.

Newyorške učiteljice proti redukcijam

New York. — Učiteljice v javnih šolah nasprotujejo županovemu načrtu, da vsi mestni nameščenci sprejmejo redukcijo plač za šest odstotkov. Izrekle so se za odločen boj do zadnjega. Odpravite najprej graft, je njihovo stališče.

Izgredi brezposelnih na Irskem

Eden ubit in krog petdeset ranjenih v bitki s policijo v Belfastu

Belfast, Irska, 12. okt.—Včeraj je prišlo do resnih izgredov in bitke med 10,000 brezposelnimi delavci in policijo. Izgredi še niso bili potlačeni danes zjutraj in spopadi se nadaljujejo.

Ena oseba je bila ubita, osemnajst težko ranjenih, katere so odpeljali v bolnišnice, krog trideset pa je dobilo manjše poškodbe. Med ranjenci je tudi pet policajev. Trideset izgrednikov je policija aretirala.

Močni oddelki policije so obkolili mesto. Vse ceste, ki vodijo v Belfast, so zastražene, policija pa patruljira ulice v oklopnih avtomobilih. Promet na cestni železnici je bil ustavljen.

Tekom izgredov je izbruhnilo dvanajst požarov v raznih krajih mesta. Ulične svetilke so razbite. Izgredniki so oplenili veliko število trgovin in pobili šipe v oknih. Izkopali so tudi jarke na cestah in postavili barikade.

Petsto policajev je prispelo v Belfast opolnoči in nadaljnji oddelki iz bližnjih okrajev so na poti. Polk infanterije čaka v barakah v Holyroodu in je pripravljen na pohod v mesto, ako ga bo policija pozvala na pomoč.

Do nemirov je prišlo včeraj zjutraj, ko so brezposelni organizirali pohode in demonstracije kljub policijski prepovedi. Policija je potem navalila na demonstrante in sledila je bitka. Izgredi so se širili z veliko naglico po vsem mestu in policija je izgubila kontrolo nad situacijo.

Posledice krize v Nemčiji

Nekatere industrije popolnoma uničene

Berlin. — (FP) — Malokateri del nemške republike čuti tako težke posledice krize kot distrikti v državi Turingiji. Nekatere industrije, kot na primer izdelovanje igrač in električnih žarnic, so popolnoma ustavile aktivnosti in konsekventno cele vasi in mala mesta počivajo.

V nekem mestecu, kjer je prejšnje čase delalo do tisoč ljudi, jih dela sedaj še devet in še ti le par dni v tednu. V takih mestih in vaseh je vprašanje obdavčenja izključeno, ker ne more nihče plačevati davkov. Župan, učitelj in policaj so edini, ki imajo še službo, a to še ne pomeni prejemanje plač. V nekaterih občinah so porabili ves denar, ki se je stekal v blagajne v prejšnjih letih, za podpiranje bednih družin.

Župani v nekaterih vaseh so svetovali prebivalstvu, naj gre nabirat jagode ali pa beračit, ker jim niso mogli dati druge pomoči. Obupni vaščani so potem, ko so se vrnili, prirejevali demonstracije, v nekaterih krajih celo razbili okna v uradih in stanovanjih županov, toda blagajne so ostale prazne kljub razbitim šipam.

"DOLA" REŠILA ANGLIJO PRED REVOLUCIJO

Tako izjavlja ameriški delegat, ki se je udeležil kongresa britskih strokovnih unij

Washington, D. C. — (FP) — Joseph A. Franklin in E. E. Milliman sta se te dni vrnila v Ameriko iz Anglije, kjer sta se kot bratska delegata Ameriške delavske federacije udeležila kongresa britskih strokovnih unij. Izjavila sta, da se je sistem zavarovanja proti brezposelnosti izkazal kot koristen za angleške delavce v teh težkih časih. Opazila sta tudi, da angleški delavci niso izpostavljeni takemu priganjaštvu kot ameriški in da v primeri s produkcijo prejemajo višje mezde.

"Ako ne bi angleški delavci imeli zavarovanja proti brezposelnosti, bi bil položaj v Angliji veliko slabši kot je," je rekel Franklin. "Dasi je podpora iz zavarovalnega sklada nizka, jim vseeno ni treba stati v krušnih vrstah kot morajo ameriški delavci."

Milliman je dejal, da je "dola", kot nazivajo ameriški časopisi zavarovanje proti brezposelnosti, nedvomno obvarovala Anglijo pred industrijsko revolucijo. Taka dola je veliko boljša kot miloščina, od katere so zavisni ameriški delavci.

"Dasi je angleško delavstvo utrpelo težak udarec, ker so se mu izneverili politični voditelji kot MacDonald, Snowden in Thomas, vseeno ni izgubilo poguma," je rekel Milliman. "Ono je prepričano, da le socializem nudi trajno remeduro, in radi tega so aktivni v agitaciji za doseglo tega cilja tako na političnem kot na zadružnem polju. V tem je uključen tudi razvoj vplivnih časopisov kot je "Daily Herald" in drugi.

Gotovo je, da bosta oba, Milliman in Franklin, aktivna na konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se v kratkem otvori v Cincinnatiju, da ta organizacija sestavi načrte za brezposelnostno zavrovanje in jih predloži prihodnjemu kongresu, da jih uzakoni.

Stavka čevljarskih delavcev

Auburn, Me. — Čevljarske kompanije, ki so preselile svoje tovarne iz Massachusettsa v državo Maine, so spoznale, da delavci v tej državi niso tako pohlevni kot so naglašale trgovske zbornice. Kompanije so preselile tovarne, da se izognejo uniji.

Te dni so zastavkali čevljarski delavci v desetih tovarnah v Auburnu in Livingstonu. Uprli so se mezdni redukciji za dvajset odstotkov. Znamenja kažejo, da se bo stavka razširila na vse čevljarske tovarne v tej okolici. Dosedaj je nad petsto delavcev pustilo delo. Državna delavska federacija je naznanila, da bo podpirala boj, ki ga vodijo čevljarski delavci proti mezdnim redukcijam.

Zahteva odstavitev uradnikov

Bivši alderman naslovil odprto pismo državnemu pravdniku, v katerem obtožuje politike korupcije

Chicago, 12. okt. — Arthur F. Albert, bivši alderman in kandidat za župana pred dvema letoma, je poslal odprto pismo državnemu pravdniku Swansonu, v katerem zahteva, naj takoj podvzame akcijo za odstavitev župana Čermaka, okrajnega blagajnika J. B. McDonougha, dveh državnih poslancev in dveh aldermanov, katerih imena so na listi favoriziranih Insullovih investorjev, iz uradov.

Poleg župana Čermaka in okrajnega blagajnika Donougha Albert imenuje David E. Shanahana, predsednika spodnje zbornice illinoiske legislature; aldermana Jamesa B. Bowlerja, načelnika mestnega komiteja za transportacijo in aldermana O. F. Nelsona. Dalje zahteva, da državni pravdnik uvede sodno postopanje proti odvetniku Samuelu A. Ettelsonu, ker je bil Ettelson mestni pravdnik za korporacije v času Insullovih transakcij, to pa vse spada v območje državnega pravdnika.

Albert pravi, da so imenovani uradniki, ki so bili deležni Insullove naklonjenosti, izrabljali svoje urade v svrho povečanja osebnih profitov, poleg tega pa so kršili tudi državne zakone proti korupciji. Izjavil je, da se bo obrnil na sodišče, da prisili Swansona na akcijo, ako bo slednji ignoriral njegove zahteve glede prosekucije omenjenih uradnikov.

Nove čistke v ruski komunistični stranki

Večje število prominentnih osebnosti izključenih iz stranke

Moskva, 12. okt. — Centralni komitej komunistične stranke je včeraj izključil dvajset članov, med temi več prominentnih voditeljev sovjetskega režima, ki so igrali važne vloge od revolucije do sedaj. Izključeni so bili na obtožbo, da so organizirali kontrarevolucionarno gibanje in propagirali razpust kolektivnih in državnih kmetij.

V izključeni grupi sta Gregor Zinoviev, bivši načelnik komunistične internacionale, in Leo Kamenev, svak Leona Trockija, militarističnega voditelja v revoluciji, ki se sedaj nahaja v izgnanstvu, v Turčiji. Kamenev je bivši načelnik sveta ljudskih komisarjev.

Drugi izključeni komunisti so bivši pristaši Trockija in člani desnega krila. Obtoženi so bili, da so širili prevratne tiskovine in agitirali proti sedanji obliki kolektivizacije kmetij.

Zinoviev in Kamenev sta bila že enkrat prej izključena iz komunistične stranke, leta 1927 pa sta bila ponovno sprejeta kot člana.

Rekordna registracija čikaških volilcev

Na volilni listi je sedaj 1,494,531 imen

Chicago, 12. okt. — Chicago je včeraj pokazalo, da je zainteresirano v tekočo volilno kampanjo. Na drugi registracijski dan se je vpisalo 732,288 volilcev v imenik, da bodo lahko volili pri volitvah osmega novembra. Na prvi dan registracije se je vpisalo 762,243 volilcev, torej znaša skupno število registriranih volilcev v Chicagu 1,494,531.

Včerajšnji registracijski dan je prekosil vsa pričakovanja. Politični opazovalci so domnevali, da se bo vpisalo le krog 400,000 volilcev, a so se zmotili. Rezultat registracije smatrajo sedaj kot znak splošnega zanimanja za prihodnje volitve.

Pred zadnjimi predsedniškimi volitvami se je registriralo 1,386,656 volilcev ali 64,757 manj kot letos. Nove registracijske številke se smatrajo za rekord kar pomeni, da bo največje število volilcev v zgodovini mesta volilo predsedniške in druge kandidate 8. novembra.

Federated Pictures

Španski monarhisti, ki so rovarili proti republiki, odhajajo v pregnanstvo v Afriko.

TOVARIŠI - PIRATJE TRGAJO INSULLA

Mnenje prevladuje, da so mu naklonili penzijo samo radi tega, da bo držal jezik za zobmi

Chicago. — (FP) — Sedaj, ko je Sam Insull, ki jim je pomagal pri pridobivanju bogastva, pod nadzorstvom avtoritet, se je krožek bančnih in javnonapravnih magnatov, s katerih pomočjo je stari Angež kontroliral Chicago, obrnil proti njemu in njegovemu bratu Martinu. Mašinerija, ki ima namen potegniti Samuela iz Evrope, kamor je pobegnil po polomu svojega kraljestva, in Martina iz Kanade, je pričela škripati. Samuel bo morda izgubil letno penzijo $18,000, katero prejema od treh javnonapravnih kompanij.

Takoj, ko je federalni sodnik Lindley imenoval Samuela Insulla za upravitelja investicijskih kompanij, katere je sam uničil s svojimi špekulacijami in tako oropal delničarje in investorje za več kot milijardo dolarjev, so se slišali protesti z nekaterih strani proti čudni proceduri. Sodnik sam je to pozneje uvidel in odstavil Insulla, kakor tudi več drugih piratov, ki jih je prej imenoval za upravitelje.

James Simpson, ki je nasledil Insulla in s katerim je sklenil marsikatero tajno kupčijo, je držal Insullovega sina v službi, dokler ni tudi slednji zapustil Ameriko s Simpsonovem blagoslovom, beg pa je hotel prikriti z izgovorom, da je zbolela njegova mati v Parizu.

Govorice se širijo, da je bila Insullu podeljena penzija osemnajst tisoč dolarjev na leto iz blagajn kompanij, katere je okradel, le vsled tega, da bo molčal o vsem, kar ve o vodilnih čikaških bankirjih in politikih. Najdenega je že bilo dovolj dinamita v raznih krogih po preiskovalnih komitejih in treba je bilo dobiti grešnega kozla.

Ta grešni kozel je postal Sam Insull, ki se bo boril proti ekstradikciji najbrž tako uspešno kot Blackmer, oljni magnat, ki je tudi pobegnil v Evropo, ko se je otvorila preiskava teapot-domskega škandala, in kjer se še danes nahaja. Krik je sedaj sicer glasan, toda polagoma bo utihnil. Ako bo Insull pričel cviliti, mu bodo piratje, ki so še ostali v Chicagu, odtegnili penzijo; če bo molčal, bo še nadalje prejemal 'dolo", med tem pa bodo drugi javnonapravni magnatje nadaljevali z odiranjem odjemalcev.

Danska zbornica proti redukciji oboroževanja

Copenhagen. — Predloga za redukcijo oboroževanja, katero je predložila koalicijska vlada, ki jo tvorijo socialisti in radikali, je bila pri tretjem čitanju v višji zbornici poražena s 39 proti 33 glasovom. Višjo zbornico kontrolirajo konservativci in liberalna kmetska stranka. Poraz pomeni, da predloga ne bo prišla več na razpravo v tekočem zasedanju.

Ponovna obravnava proti senatorju Davisu v novembru

New York, 12. okt. — Federalni sodnik Francis G. Caffey je določil otvoritev druge obravnave proti zveznemu senatorju Davisu, ki je obtožen kršenja zakonov proti loteriji, na 28. novembra.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

136

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30, 1932), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Ubogi bogati berači!

Amerika se je še pred par leti ponašala s svojimi milijonarji in multimilijonarji, danes pa se jih sramuje! Skriva jih in razglaša jih za berače! Milijonarjev ni več, sploh ameriških bogatinov ni več! Propadli so in izginili; kar je še ostalo, je sama beračija. Čemu vlada nalaga davke na dohodke, ko dohodkov ni več?

Najslavnejši ameriški "berač" in še pred par leti multimilijonar in veliki finančni car je danes Sam Insull. Njegovo ime je zdaj dnevno na prvi strani vseh ameriških dnevnikov. Eden največjih magnatov in danes eden največjih revežev! Mož, ki je pred par leti premogel sto milijonov osebnega premoženja in kontroliral tri milijarde dolarjev kapitala v javnonapravnih družbah, raztresenih po vsej Ameriki, je zdaj berač brez vsega! Vrhu tega je še begun pred ameriško justico! Bežati je moral iz Pariza v Atene in tam so ga prijeli. Morda ga še priženejo nazaj v Ameriko in moral se bo zagovarjati zaradi svojih finančnih sleparij. Siromak!

Ameriška justica — od rojstva slepa dama, ki zna le tipati, in prav dobro zna otipati dolarski znak pred šestimi številkami — zasluži, da jo vsi "berači" Insullovega kova dobro potegnejo za nos, brado in ušesa. Dokler so falotje pred njenim nosom in nemoteno izvršujejo svoje roparske manipulacije, jih nič ne vidi. O ne! Takrat jih treplje po plečih in kaže drugim za vzgled: Good boys! In ko so vse osmukali, kar so mogli, jih mirno pusti, da odidejo v tujino na "počitnice" ali "zaradi zdravja". Šele potem, ko se stara devica Justica otiplje in vidi, da je bila tudi ona osmukana — začne tarnati, da je strah.

Insullov beg po Evropi in njegova aretacija na Grškem je tragikomičen epilog k njegovi petdesetletni roparski igri. Strahovit krah je bil potreben, da je Amerika končno odprla oči.

Kaj pa je z Insullovim beraštvom? Ali kdo verjame, da je Sam Insull res žrtvoval zadnji dolar za delničarje svojih podjetij, ki so dobro osmukani? Boloney! Stari lisjak je dobro preskrbljen, kar se njegove osebe tiče. Ni treba misliti, da je pozabil nase, ko se je začelo rušiti njegovo carstvo. Njegovo "beraštvo" razglašajo oni, ki so prav taki lisjaki kot je on: oni, ki so z njim vred držali žakelj, dokler je kaj padalo vanj. Če Insulla privlečejo nazaj v Združene države — in z njim vred njegovega brata iz Kanade — bo imel dovolj denarja za najboljše advokate, ki ga bodo prali pred sodiščem. Dobro bo plačal, dobro se bo izmazal in še mu bo ostalo.

Drugi slavni "berač" je stari John D. Rockefeller, ki je že 94 let star. Ali je kriza pojedla tudi njegove milijone? Njegova finačna žlahta poroča, da je. Pred tremi leti so cenili njegovo premoženje na milijardo (tisoč milijonov) dolarjev, zdaj pa piše njegov življenjepisec John T. Flynn, da se je to premoženje v teku krize skrčilo na beraških 150 milijonov dolarjev. Ubogi John! Ali se ne bi revež smilil brezposelnemu delavcu, ki nima niti 150 centov v žepu?

Ameriška milijonarska žlahta — vsi milijonarji so si finančno v sorodu — smatra človeka, ki pade od milijarde na sto milijonov ali od milijona na stotisoč dolarjev, za pravega berača. Kako naj človek živi s tisoči, če je navajen razpolagati z milijoni? Zares — strašna smola.

Toda izgube starega Rockefellerja so najbrž tudi boloney. Rockefellerjevi interesi so reprezentirani v direktorijih brez malega vsake velike banke, zavarovalne družbe in industrijske korporacije v Združenih državah; njegovo silno bogastvo, usidrano v najmočnejših trdnjavah kapitala, ni še na prodaj. Če bi danes prodajal, tedaj bi izgubil, kajti cene so padle. Komur zmanjka gotovine, da je prisiljen prodati, kar ima — ta gre na dno. Rockefeller pa je center tiste majhne peščice ameriških kapitalistov, ki danes grabijo k sebi ostanke propadlih tovarišev in ki izidejo iz današnje krize bogatejši kot so bili prej.

Kam je šel denar propadlih bank in drugih bankrotiranih podjetij? Veliki bankirji so ga pogoltnili. Kdo danes podpisuje vladna posojila? Veliki bankirji. In kdo kontrolira velike banke? Največji kapitalisti, med katerimi je Rockefeller.

(Nadaljevanje v zadnji koloni.)

Glasovi iz naselbin

Zaključek konvencije naprednih rudarjev

Gillespie, Ill. — Šesti dan konvencije nove rudarske unije P. M. of A. v soboto, 8. oktobra, je bilo najprej rešeno vprašanje, kako najbolje proslaviti rudarski spominski dan, dvanajsti oktober, v Mt. Olivu, Ill., in izkazati čast rudarjem, ki so padli pred 30 leti v Virdenu v boju za osemurnik, kakor tudi materi Jones, ki počiva med njimi.

Odbor za ustavo poroča, da bo illinoiski distrikt, ki je bil v stari uniji UMWA 12. distrikt, odslej distrikt No. 1 Progressive Miners of America s sedežem v Gillespieju. Ta distrikt bo razdeljen na pet okrajev — ne na štiri kot sem prej poročal — in na čelu okraja bo District Board Member, ki bo pod nadzorstvom predsednika. Službena doba teh odbornikov more trajati le dve leti, nakar se povrnejo nazaj h krampu in lopati.

Dolga debata je bila glede smrtnine, to je vsote $250, ki jo je stara unija izplačevala za umrlimi člani. Nekateri so svetovali, naj se to popolnoma prepusti krajevnim unijam, ki si lahko nabavijo posebni sklad v ta namen; drugi so priporočali, naj se naloži izredni asesment za vsako smrtnino, tretji pa, naj se smrtnina zniža na $75. Sklenjeno je bilo, da se to vprašanje prepusti odboru za ustavo, ki naj sestavi najboljši načrt in ga v rormi resolucije predloži članstvu na splošno glasovanje.

Distriktni organizator se voli s splošnim glasovanjem. Ako pride kdaj splošna stavka rudarjev, mora takoj prenehati plača vsem gl. odbornikom od najnižjega do najvišjega. Vsi krajevni odborniki morajo biti pod varščino, ki jo postavi gl. odbor; prav tako morajo biti vsi gl. odborniki pod varščino, in sicer predsednik, tajnik in blagajnik po $25,000. Varščine da zanesljiva oseba ali banka.

Sprejet je predlog, da se naloži članom ne več kot $1.00 izrednega asesmenta za vzdrževanje onih rudarjev, ki še stavkajo, na primer v Christian okraju. Ta mesečna doklada traja toliko časa, dokler vse premogarske družbe v Illinoisu ne podpišejo mezdne pogodbe s Progresivno rudarsko unijo.

Sprejeta je resolucija, da nova unija opozori kongres Združenih držav, naj sprejme zakon za omejitev strojnega dela v premogovnikih in tovarnah ali pa naj uzakoni krajši delovnik, da bodo vsi delavci deležni dela in zaslužka.

Lestvični odbor, ki ima popolno oblast od konvencije, da se pogaja z lastniki rovov in dobi za rudarje mezdo, kolikor je mogoče dobiti, poroča, da so operatorji, s katerimi se je odbor sešel v Edwardsvillu, Ill., pripoznali novo rudarsko organizacijo, Progressive Miners of America, toda o višji, to je stari mezdi nočejo nič slišati. Izgovarjajo se, da morajo konkurirati z neorganiziranim poljem, da je padel standard življenja in še drugi izgovori. Največ pa so krivi rudarji v okrajema Franklin in Perry, ki nočejo prenehati z delom, da bi se otresli diktature Walkerja in Lewisa ter njunih gangežev in da bi pristopili k novi uniji. Lastniki rovov so rekli, če rudarji v teh dveh okrajih delajo z zadovoljstvom za $5.00 dnevne mezde, zakaj mi zahtevamo več. Bodite ponosni, da smo priznali vašo novo unijo!

"Ker ni drugega izhoda, ker je naša organizacija še šibka in nima finančnih sredstev, da bi nadaljevala boj vso prihodnjo zimo, smo se zedinili in podpisali pogodbo na podlagi dnevne mezde pet dolarjev."

Tako je poročal lestvični odbor. Nova mezdna lestvica unije Progressive Miners of America je veljavna od 7. oktobra 1932 do 1. aprila 1933. V pogodbi so uključeni vsi premogovniki v Illinoisu, izvzemši rovov Peabody Coal Company in Superior Coal Company, ki pa se pridružijo prej ali slej.

Konvencija odobri poročilo in lestvični odbor se razpusti.

Predsednik Claud Percy poroča, da je bil tudi on navzoč na konferenci z operatorji. Niso mogli doseči ničesar boljšega. Nekaj lastnikov je že hotelo zapustiti konferenco in odbor se je moral podati. Predsednik priporoča delegatom, ko se vrnejo domov, naj skličejo seje krajevnih unij in pojasnijo članom, da je nova unija še mlada in šibka, zato morajo potrpeti. Unija mora prej zrasti iz deteta v orjaka, da bo močna kot je bila stara unija, potem šele bo lahko zahtevala drugačne pogoje. Rudarji naj se čutijo srečne, da so se iznebili diktatorja Lewisa in njegovih hlapcev. Samo to je že velika zmaga.

Predsednik je pozval delegate, naj vstanejo in izkažejo zahvalnost pomožni ženski organizaciji in občinstvu mesta Gillespie za gostoljubnost. Zadnji je govoril župan mesta Gillespie, ki se je navdušeno poslovil od delegatov in pozival one delegate iz okraja Franklin, naj pridobe vse tamošnje rudarje v vrste nove unije. Čim prej bodo vsi rudarji v Illinoisu združeni v novi uniji, Progressive Miners of America, toliko prej bosta John L. Lewis in John H. Walker s svojo bando premagana. H koncu se je župar zahvalil delegaciji za poset in vzkliknil je, da so napredni rudarji vedno dobrodošli v njegovem mestu.

Nato je predsednik Percy zaključil prvo redno konvencijo unije Naprednih rudarjev ameriških ob enajstih zvečer.

Louis Mahkovic, poročevalec.

Kako vzgajajo našo mladino

Detroit, Mich.—Sicer mi je prepovedano pisati v Prosveto, ali naj bo; en greh več ali manj se ne pozna veliko, kadar se dobi odveza.

Shod 8. oktobra zvečer je bil precej dobro obiskan. Posebno mladina je bila zastopana dobro, kar je razveseljivo. To je znamenje, da je mladina tudi začela spoznavati, da je nekje nekaj narobe. Lahko bi pa bilo mnogo več udeležencev, posebno z zapadne strani, ker vstop je bil prost. Torej ni v tem oziru nobenega izgovora. Aktivni sodrugi, stari in mladi, se trudijo, agitirajo osebno, oglašajo v časopisih, pošiljajo dopisnice, razdajajo letake in vse, kar želijo za svoje žrtvovanje je, da bi se rojaki udeležili polnoštevilno shoda. Kar bi slišali na takih shodih, bi bilo vsem v korist, posebno pa tistim, ki pravijo, da že v naprej vedo, kaj bodo govorniki povedali.

Skrajni čas je, da se zbudimo. Jamranje o krizi nam nič ne pomaga. Krize smo sami krivi, ker v preteklosti smo volili republikance in demokrate. Saj je delavcev 85 odstotkov, pa se prostovoljno pustijo vladati manjšini.

Mladi sodrug E. Menton, dijak na univerzi, je nam povedal na shodu, kaj imamo pričakovati iz šole, ki je pod kapitalističnim sistemom. Da je res tako, naj navedem slučaj. Pretekli teden pride moj sin iz šole domov, ko smo se ravno pogovarjali s starejšima sinovama, kako je slabo in da bodočnost kaže še slabejše čase. On pa pravi: "Nam je danes učitelj povedal v šoli, da prej ne bo dobro, dokler ne pridemo nazaj v normalne čase. Te normalne čase je učitelj razlagal takole: Pred leti, ko smo bili na višku prosperitete, so delavci zaslužili od 10 do 12 dolarjev; ko se je začenjala kriza, so to plačo znižali na šest dolarjev in zdaj, ko kriza še bolj pritiska, so zopet primorani plačo znižati. Prej pa ne bo dobro, dokler bo delavec prejel več kakor $1.50 na dan; šele potem se bodo povrnili stari dobri časi, ko bo plača normalna, to je dolar in petdeset centov na dan."

Jaz poslušam sina in ne morem verjeti, da bi učitelj tako razlagal učencem današnjo situacijo, ker sin hodi v 12. razred. Pa rečem, ali je to vse, kar vam je razložil učitelj? Pravi, da vse. Potem ga vprašam, ali vam ni povedal, kaj bo kupil za tisti dolar in pol, koliko jih bo delalo na mestu, kjer zdaj dela tisti razumni učitelj in kdo bo spravil tistih 10 dolarjev in 50 centov, katere bodo odtrgali od njegove plače? Sin mi pa odgovori: "Mi moramo biti tiho in verjeti, ako želimo dobiti dobro spričevalo. Ako bi kateri kaj preveč zinil, se mu lahko zgodi, da je izključen iz šole."

Tako, vidite, učijo našo doraščajočo mladino. Namesto resnice jih učijo fraz, katere kapitalisti že leta in leta ponavljajo, to je, ako se zniža plača, potem bo dosti dela in dobro za vse. In če ima taka mladina še nazadnjaške starše, ki ji še doma zastrupljajo možgane s frazami in bogovi, potem lahko vemo, kaj imamo pričakovati.

Ako je učitelj sam verjel, kar je razlagal učencem, je nesposoben vzgajati doraščajočo mladino. Če so njegovi možgani normalno razviti, bi si lahko izbral drug predmet in si tako ohranil spoštovanje normalno misleče mladine.

Ob 11. uri pozivam vse delavce in delavke: Zbudite se! Delujmo, kolikor je v naši moči, da bodo to jesen izvoljeni delavski kandidati v vse urade. Velike važnosti so tudi volitve v šolske odbore. Ako so šolski odborniki svobodno misleči, bodo gledali, da nastavijo take učitelje, ki bodo učili našo mladino resnico.

Rojaki, nič se ne bojte socializma! Volite svoje, to je delavske kandidate vsi. Saj je že s. Česen pojasnil, da socialisti ne bodo delili vašega premoženja, ker so nam že republikanci in demokrati vse pobrali. Imejmo zaupanje v sebe, rešimo se sami, drugi nas ne bodo.—**Pokora.**

K proslavi društva Venere

Milwaukee, Wis. — Dvajset let plodonosnega delovanja na društvenem polju ima za seboj društvo Venera št. 192 SNPJ, katero bo proslavljalo svoj jubilej prihodnjo nedeljo v S. S. Turn dvorani. Toda ne samo na društvenem polju, kot podporno društvo, je Venera delovala vsa ta dolga leta, temveč se je udejstvovala tudi na kulturnem in političnem polju, v kolikor je bilo to mogoče. Skozi vsa ta leta je društvo podpiralo naše delavske organizacije, njih delovanje in stremljenje. Nikdar ni odreklo pomoči dobri, delavstvu koristni stvari.

Ustanoviteljice društva Venere pač smejo biti ponosne na svoje delo in na uspehe društva, ki je vedno hodilo po njih začrtanih potih in vztrajalo pri idealih, kateri so tvorili gonilno silo ob ustanovitvi društva. Vedno zvesto principom matere jednote, je društvo stalno napredovalo in premagalo v teku let mnogo težav in zaprek, vedno trdno in krepko. Članice, zavedne delavke in delavske žene, so se pač stalno zavedale, da je uspehe mogoče doseči in vse težave premagati edinole z nesebičnim požrtvovanjem, ljubeznijo do napredka in vsake dobre stvari, katera more služiti za dviganje delavstva iz duševnih nižin proti luči in resnici.

Upoštevajoč vse to, smemo pač pričakovati, da bo ta dan proslave obenem tudi dan veselja, radosti, predvsem pa popolnega zadoščenja za vse članice, ki so tako požrtvovalno delovale za napredek in procvit društva. Upam torej, da bodo ta dan z nami vred proslavili vsi naprednomisleči člani in članice naše naselbine in tako pokazali, da znajo upoštevati zasluge naprednega društva in s tem delo naših pionirk, katere so izvršile pred dvajsetimi leti to dobro delo, položile temelj društvu Venera in s tem novi postojanki naše SNPJ in napredku naše naselbine.

Mary Schuler.

Judnič, Slobodnik in Rusija

West Allis, Wis.—Ni moj namen zagovarjati Judniča, ker je po mnenju Slobodnika pisal neresnico o Rusiji. Ampak Slobodnik se je spodtaknil tudi ob socialiste in hoče pribiti vso krivdo svetovnega zla na socialiste. Lahko bi ti tukaj dokazal, da nimaš pojma o socializmu. Toliko bi pa moral vedeti, da ameriški socialisti ne potrebujejo materiala iz Rusije za svojo propagando, ker ga imajo dovolj tukaj.

Slobodnik nam hoče dokazati, kako je bila Rusija po raznih vojnah uničena. To dobro vemo. Vemo tudi, da je še sedaj pomanjkanje, in kdor je pazno zasledoval dogodke v Rusiji, se ne bo razburjal radi tega.

Socialisti ne željo propada sedanji Rusiji, ne glede kakšno stališče zavzemajo ruski komunisti napram soc. stranki. Dokaz je—Slobodnik in veliko takih gotovo ne ve, da se je druga internacionala izrekla, da bo v slučaju napada pomagala Rusiji z vsemi sredstvi, katere bo imela na razpolago. Ravno tako je tudi v preteklosti že pomagala preprečiti napad.

Socialisti vidijo Rusijo, kakršna v resnici je, ne glede ako je nekaterim fanatikom povolji ali ne.

Res je, da je tudi med Belokranjci verskih fanatikov, in kakor vidim, je tudi političnih. Ampak večina je takih, kateri ne sledijo za vsakim potvorjenim Mojzesom.—

Fr. Matkovich.

Narodni dom v Waukeganu

Waukegan, Ill. — Obveščam delničarje Slovenskega narodnega doma v Waukeganu, Ill., da se vrši četrtletna seja delničarjev v nedeljo, 16. oktobra, ob dveh popoldne v Slov. nar. domu. Na tej seji bodo predloženi računi zadnjih treh mesecev, iz katerih bo razvidno finančno stanje doma. Na dnevnem redu bo tudi razmotrivanje glede dvajsetletnice društvenega obstoja. Udeležite se polnoštevilno, da se po domače pogovorimo vse, kar je treba v korist doma.

Po končani seji se vrši prosta zabava s sodelovanjem gospodinjskega odseka Slovenskega narodnega doma. Torej na svidenje. Čitateljem Prosvete pa želim boljših časov.

Math C. Waršek, tajnik.

Smrt člana

Republic, Pa. — Preminul je Martin Majetič, rojen v Pircih pri Kočevju. V Ameriki zapušča dve sestri, v starem kraju pa mater, brata in sestre. Bil je član društva št. 85 SNPJ, ki ga je spremilo na pokopališče. Društvo se zahvaljuje članom društev št. 23 SSPZ, št. 528 HBZ in št. 171 JSKJ, katerih član je bil pokojnik in ki so sodelovala pri pogrebu. Pokojnemu članu naj bo lahka ameriška gruda.

Mike Unetich, tajnik.

Shod neodvisnega kandidata

Johnstown, Pa. — Tukajšnji klub ameriških državljanov bo imel shod v nedeljo, 16. oktobra, ob drugi uri popoldne v Slovenskem delavskem domu na Moxhamu. Glavni govornik na tem shodu bo H. G. Andrews, ki je kandidat Independent Citizens party za poslanca v državno legislaturo. On je mož, ki se ne ustraši povedati resnice velikim mogotcem in je dober zagovornik delavskih slojev. Bojeval se bo proti elektrarskemu trustu, če bo izvoljen. Pojdimo vsi na shod.

Antonia Krofina.

LISTNICA UREDNIŠTVA

M. G., Milwaukee. — O tej proslavi so že drugi dovolj poročali.

—Federated Pictures.

Eamon de Valera, predsednik vlade Svobodne irske države, ki predseduje sejam Lige narodov na letošnjem zborovanju.

Emile Zola

Ob 30 letnici smrti

V noči od 29. na 30. septembra 1902 je nesrečno naključje s plinom usmrtilo enega najbolj znanih pisateljev tedanje Evrope, Emile Zolaja. Pred par tedni je bila torej tridesetletnica njegove smrti.

Delo Emila Zolaja nosi, kakor vse človeško, obeležje osebnosti, ki ga je ustvarila in časa, ki je to osebnost pomagal izoblikovati. Čim bolj je v delu kakšnega pisatelja poudarjeno to, kar je bilo v njegovem času žgoče in čim strastneje je stala za tem pisateljeva osebnost, tembolj je delo v nevarnosti, da bo v prihodnji dobi obledelo in da bo tako ohlajeno izgubilo mikavnost za drugače usmerjena pokolenja. Tudi Zolajevega dela se je čas močno dotaknil, vendar mu ni mogel vzeti notranje vrednosti. Če ga ne presojamo kot neko kamenito božanstvo, ki naj "večno" blešči v hramu umetniške književnosti, marveč ga gledamo združenega s piščevo osebnostjo in to osebnost z vsem, kar je gibalo takratno dobo, bomo v Zolajevem delu spoznali in priznali tehtne človeške dokumente.

Zola je bil v leposlovju predhodnik sodobne socialne književnosti, raziskovalec množestvene usode, častilec množice in njenega poslanstva v novi zgodovini človeštva. Njegovi najboljši romani, kakor n. pr. "Germinal", epopeja rudarskega življenja, ali "Polom", roman o nemško-francoski vojni, niso in ne bodo izgubili prvotnega pomena. Socialno vprašanje je in ostane akutno, takisto vprašanje vojne in miru. Prav v obeh navedenih romanih je Zola pokazal vse odlike svojega peresa. V teh spisih je Zola moderen avtor: istega duha z najnaprednejšo sodobnostjo, le v obliki malce staromoden (prenatančni opisi, ki ponekod sličijo reportaži i. pod.). Ta in še nekatera druga dela so vzlic naturalizmu tako močna, kakor katerokoli klasično delo prejšnjih dob. Njih je Zola napisal za resnično (ne samo za "profesorsko") zakladnico evropske literature.

Manj uspeli so oni "eksperimentalni" romani, v katerih je Zola apliciral na življenjske odnose naravoslovne teorije ali pa je hotel — v duhu svojega vzornika Hypolitha Tainea — z dolgo vrsto drobnih faktov in metodičnih opažanj zajeti življenje množic in posameznikov v neko, na videz znanstveno skemo. Taki romani so pretežno v ciklu "Les Rougon-Macquart", ki obsega med svojimi dvajsetimi zvezki tudi "Germinal" in "Polom" (n. pr. "La curee", "Le ventre de Pariz", "La faute de l'abbe Mouret", "Son excellence Rougon", "L'assomoir", "Au Bonheur des dames", "La joie de vivre", "L'oeuvre", "La terre", "L'Argent" i. dr.). Aplikacija naravoslovja je posebno nevarna tedaj, če pisatelj zamenjuje podmeno z resnico in preveč zaupa stalnosti nekih, morda le bežnih izsledkov; tako pisateljev površen znanstveni odnos in vihrava, izpremenljiva znanost spočneta dedno obremenjenega otroka, ki ga življenje kmalu vzame. Zolajevi naravoslovno podprti romani ali velike reportaže o življenju posameznih družabnih slojev nas — ne zaradi svoje ideje ali tendenčnosti, marveč zbog navidez znanstvene obdelave utrpjajo ali dolgočasijo; iz te gošćave življenjskih dejstev šele iščemo življenje in hrepenimo po osvežujoči sapi. Zares, v naravoslovno-dogmatičnem harmu ni nič manj tesno kakor v onem, ki ga opisuje Zola, denimo, v "Rimu": življenja ni moči trajno ujeti v doktrinarske zanke. Uspeh, ki ga je imel nedavni osemdesetletnik Paul Bourget s svojim psihologizmom kot reakcijo na Zolaja, je dokaz, kako nezanesljiv je pregoreči zakon med biologijo in romanopisno umetnostjo.

Vzlic temu pa je Zola opravil s svojimi romani ogromno delo. Z naturalizmom je na stežaj odprl vrata množici; zavzel se je z neko prikupno strastnostjo za drobnega človeka, raziskaval je z očitnim respektom pred stvarnostjo življenje preprostih ljudi. "Le ventre de Paris" je n. pr. bleščeča slika pariških tržnic, "La faute de l' abbe Mouret" z južnim solncem zalita knjiga o duhovniškem celibatu. "L'assomoir" slika z večjo prepričevalnostjo nego Jack London demona Alkohola in njegovo pustošenje v delavskih množicah. "La terre" je brezobzirna analiza kmečkega življenja. "La bete humaine" se dogaja med železničarji "L' argent" med borzijanci in bankirji. Videti je, da je Zola hotel posnemati Balzaca in kakor je le-ta stremel po zoologiji človeških tipov, je Zola skušal dati s svojim ciklom "prirodopis rodbine pod drugim cesarstvom", kakor sam pravi v spodnjem naslovu cikla. Balzac — brez dvoma genialnejši stvaritelj — je imel lažje stališče, ker je proučeval in oblikoval tipe, dočim se je Zola bavil z množico v času brezobzirnega individualizma, ki je imel o psihologiji mase le prav medle predstave. Vrhu tega je Zolaju obteževalo talent znanje, ki ni bilo vedno globoko in ni vsekdar razločevalo zrna od plev; Balzac je bil tudi v tem pogledu svobodnejši.

(Konec prihodnjič.)

(Nadaljevanje iz 1. kolone.)

Vse te krokodilove solze nad "izgubami" multimilijonarjev in milijardarjev so grdo hinavstvo. Poslužujejo se ga, da zakrijejo svoje roparske manipulacije med krizo in vpričo silne mizerije, v kateri danes tonejo milijoni delavcev in farmarjev. Namesto da bi se Amerika pobrigala za resnične reveže, pa igra simpatije do milijonarskih "beračev".

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

Ljubljana, 24. septembra.

Kamniški "brzovlak," bivši "kofemaln"

Kamnik je lepo mesto: njegov položaj je zavidanja vreden. Ob vznožju Kamniških planin sloni in je zato zadnje izhodišče za izlete v Kamniške planine. Mnogo tujcev in mnogo domačih turistov hodi vsak dan skozi mesto v planine. A tudi samo na sebi je Kamnik tujsko-prometno mesto. Njegova lega ga dela zdravega in lepega, mnogo inozemskih letoviščarjev in gospode z juga, ki preživlja tu vsako leto svoje počitnice. Zato je mesto storilo že mnogo, da se bolj razvije v letovišče. Kamnik ima najlepše javno kopališče, kakršnega ni nikjer drugje v državi. Kamnik ima zgrajeno smuško skakalnico, ima razna igrišča, urejeni hoteli—ki jih ni mnogo—imajo svoje tujsko-prometno društvo, ki skrbi za urejevanje mesta, letoviščarskih stanovanj in za reklame.

Uspehi tega dela zadnjih let se kažejo vsako leto: stari letoviščarji se vsako leto vračajo, novi prihajajo in obljubljajo postati stalni obiskovalci.

Toda nekaj je imel Kamnik, kar ga ni prav nič priporočalo: železniška zveza z njim je bila tako slaba, da je bilo že kar čudno, kako sploh more dandanes še eksistirati taka železnica. Kamniški majhni vlak, ali kakor so rekli mašini, "kofemaln," je vozil tako počasi, da bi bil lahko vsakdo, kdorkoli odnesel rekord v počasnosti. Tako majhno razdaljo kakršna je od Ljubljane od Kamnika, je prevozil vlak v dveh urah. Nič ne pretiravamo, če rečemo, da bi ga bil na srednjem delu proge mirno lahko dohajal. Pihal je in pihal, ko pa je prišel klanec in ga vlak ni mogel, se je vlak vrnil več sto metrov nazaj ter se zaletel, da je potem s težavo vendarle speljal čezenj. Če pa ni šlo, je šel drugič nazaj, saj je bilo časa za Kamničana zmerom dovolj. Uro gor ali dol—da smo le pred večerom v Kamniku, tako se je točil opoldanski vlak.

Spričo te počasnosti ni nič čudnega, če je bil kamniški vlak zmerom predmet zabavljanja in dovtipov vseh njegovih potnikov. Polno je anekdot o tem vlaku. Na primer:

Kamničan je nekoč dirkal s kravo. Krava se je postavila med tračnice in ko se je približal vlak, je dvignila rep ter se pognala po progi. Prišla je v Kamnik mnogo prej od vlaka, ki se je potil po ravnini in klancu. —Druga: V kamniškem vlaku se pogovarjajo potniki, nenadoma zaslišijo žvižg lokomotive. Pogledajo skozi okno, kaj se je zgodilo: s proge se je lokomotivi umikala krava, počasi, saj se ne mudi. Toda čez četrt ure je spet zažvižgalo in vlak se je ustavil. Potniki pogledajo skozi okno in spet vidijo: strojevodja je stopil z lokomotive ter odil kravo s proge. Pa se je začudil tujec in vprašal: "Ja, ali je tu toliko krav ob progi?" Pa so mu domači potniki pojasnili: "Ni jih, to je tista krava, ki smo jo že pred četrt ure srečali!"

Na vagonih vlaka si pogosto lahko bral take-le napise s kredo, ki so jih nejevoljni, hudomušni potniki napisali nanje: "Nabirati cvetje med vožnjo, je potnikom strogo prepovedano!" Ali: "Sprehajati se ob progi, je potnikom strogo prepovedano."

(Tu se spominjam anekdote, ki sem jo bral pred kratkim: Nekje v ohajski državi v Ameriki imajo lokalno železnico, ki ima tri potniške razrede. Kadarkoli pride vlak do nekega hudega klanca, se vlak ustavi in sprevodnik kriči ob vlaku: "Potniki I. razreda, ostanite v vagonih! Potniki II. razreda, izstopite in pojdite peš čez klanec! Potniki III. razreda, izstopite in pomagajte vlak porivati čez klanec!" — Ta bo najbrž v "Rajbnici" za jezerom Erie, že veste kje!—Ured.)

Kamniški "kofemaln" je bil torej zelo zaničevan. Če pozabimo, da je prav za prav zabavno, če srečate takegale kamničana, kako počasi, a težko prisopiha okrog kakega smrekovega gozdiča na mengeškem polju ter jo reže počasi po s travo obrasli progi, je kamniški vlak bil res vreden zaničevanja. Korist od njega so imeli le avtobusni podjetniki. Kar šest jih je bilo, ki so vozili s svojimi avtobusi na progi Ljubljana-Kamnik. Vozili so za isto ceno kot vlak, a mnogo hitreje. V eni uri si bil v Kamniku, če pa je imel avtobus manj postaj, je pa privozil v Kamnik še prej.

Seveda so napravili avtobusi mnogo škode železnici, ker so ji vzeli mnogo potnikov. To je nazadnje vendarle prisililo železniško direkcijo, da je "položila nekaj važnosti" tudi na to progo. In zdaj je stari "kofemaln" prav za prav odpravljen. Kako so to naredili?

Namestu treh parov vlakov (trikrat na dan gor, trikrat dol), so uvedli šest parov vlakov. Vsaka lokomotiva vleče le štiri vagončke. Popravili so progo. Tako vozi lokomotiva zaradi boljše proge in manjše obremenjenosti enkrat hitreje in pripelje v Kamnik že v tričetrt ure. Poleg starega kolodvora Kamnik imamo zdaj tudi kolodvor Kamnik-mesto, ki leži prav v centru Kamnika, dočim si prej moral s kamniške zadnje postaje še koračiti po prašni cesti četrt ure v mesto.

Lokomotiva "kofemaln" je ostala, a vozi mnogo hitreje in za njo se podijo štirje vagončki. In ko dirja po ljubljanskem in mengeškem polju, vidimo, da je svojo zabavnost kljub vsemu vendarle ohranil. Število potnikov pa se je pomnožilo.

Požar v Nevljah

To je bil v zadnjih šestih tednih že tretji požig v tem naselju. Topot (23. t. m.) je požar uničil velik kozolec posestnika Novaka na Vrhpoljah v neveljski občini. Požar je nastal zjutraj okrog 4. v velikem kozolcu dvojniku, v katerem je bilo v 18 štantih okrog 15,000 kg sena in detelje. Vsaka pomoč je bila zaman, gorelo je kot baklja in zaradi hude vročine ni mogel nihče blizu. Na bližnjih hišah so pokale šipe od vročine. V pol ure je kozolec pogorel do tal. Zgorela sta tudi dva voza, mnogo orodja, detelje, okrog 200 butaric. Celotna škoda presega 70,000 Din. Vaščani so preplašeni, ker vidijo, da imajo med seboj požigalca, ki stalno požiga gospodarska poslopja.

Po ameriško. — Stolpi zagrebške katedrale so zelo visoki in marsikomu bi se zvrtelo, če bi stal vrh stolpa na cerkvenem križu. Ne tako brezposelnemu kleparskemu pomočniku Vladimirju Kovaču, ki je te dni splezal na vrh stolpa ter tamkaj telovadil ter uganjal razne vrtoglavosti, da so se zbirali ljudje okrog cerkve ter s pridržano sapo občudovali drznost tega fanta. Policija je imela dovolj posla, da je vzdrževala red. Ko pa je fant stopil na tla, ga je policija aretirala, sam bog ve zakaj. Na policiji je fant izpovedal, da je brez posla, da je prišel v Zagreb iskat službe in da je hotel s temi akrobacijami obrniti pozornost nase. Pravi, da ima zdaj več upanja, da dobi zaposlitev.

Na Westfalskem v Stoppenbergu je umrl 54-letni rudar Janez Baloh, po rodu iz Zgornjega Tuhinja, svoj čas rudar v Zagorju. Pred devetimi meseci se je v jami ponesrečil ter dolgo bolehal, ko je okreval, je spet šel v rudnik, da bi s težavo delal vsaj še toliko časa, da bi bil deležen polne pokojnine. A v jami ga je zadela kap in je umrl med delom. Bil je član narodne strokovne organizacije.

Jesensko deževje se je začelo 23. t. m. Po dolgotrajni suši, ki je bila proti koncu prekinjena z dvakratnim kratkim pršenjem, je prišlo izdatno deževje, ki pa seveda letine ne bo moglo popraviti več.

Velik požar pri Slovenski Bistrici. — V vasi Leskovec pri Slov. Bistrici je velik požar pred nekaj dnevi uničil veliko gospodarsko poslopje posestnika Pivka. Začelo je goreti v prvih popoldanskih urah. Prihiteli so gasilci iz Bistrice, a so imeli težave z vodo, ki je ni bilo v bližini. S škafom so prinašali vode, da so z ročno brizgalno preprečili, da bi se vnela še hiša. Gospodarsko poslopje pa je razen zidov pogorelo do tal. Sezidano je bilo šele lani. Zgorelo je tudi vse orodje, 16 velikih voz sena in 9 voz slame, živino pa so o pravem času rešili. Ogenj je nastal zaradi cigaretnega ogorka, ki ga je nekdo vrgel na gnoj. Vnela se je slama, ki so jo domači sicer pogasili, a veter je že zanesel iskre na hlev. Škode ima posestnik okrog 100,000 Din, zavarovan je za 75,000 Din.

Požar na Trški gori. — Pred nekaj dnevi se je zvečer razsvetila Trška gora, da je bilo v svitu prav razločno videti romarsko cerkev celo iz Novega mesta. Gorel je veliki vinski hram posestnika Jožeta Medveda iz Gornjih Kamenc, dolg 17 metrov in eden najlepših hramov v tamkajšnji okolici. Radi suše je bilo vse presušeno, da je bilo na mah vse v ognju in ni bilo niti misliti na gašenje. Ves hram je pogorel, z njim je pogorelo 12 sodov, stiskalnica, orodje, pohištvo treh sob in kuhinje. Tudi vinograd okoli hrama je uničen od vročine. Škode ima Medved okoli 80,000 Din, zavarovan je pa le za 28,000 Din.

Nenavaden dogodek z letalom. — V Novem Sadu se je dvignil z vojnim letalom kaplar-dijak Jovan Vukvečiv k izpitnemu poletu. Ko pa je prišel v 800 metrov višine, je zašlo letalo v brezzračen prostor. Letalo je začelo padati, pilota je skoroda vrglo s sedeža, a se je ujel z rokami ter skušal naravnati krmilo za strm polet navzgor. To mu je uspelo, a obenem ga je sunek vrgel s sedeža — jermen, s katerim je bil privezal, je popustil — in pilot je padal proti zemlji. K sreči se je padalo odprlo in fant je lepo pristal brez vsake poškodbe. Letalo pa je samo švignilo kvišku, priletelo brez pilota nad mesto Ruma, se začelo tu prekopicavati kot bi šlo za vratolomne akrobacije izurjenega pilota: spuščalo in dvigalo se je, vrtelo v vseh smereh, da je vse mesto opazovalo drznega "letalca" ter čakalo, kdaj trešči letalo na tla ali v kako hišo. Letalo je potem odletelo dalje ter pri Budžanovcu treščilo na tla, se razbilo in zgorelo. Ljudje so prihiteli ter iskali pilota, a o pilotu ni bilo nobenega sledu. Šele kesneje se je dognalo, da je pilot rešen in da je letalo samo izvajalo akrobacije nad Rumo zaradi tega, ker je bilo njegovo krmilo naravnano za strm polet navzgor.

Pogorelec se je vrnil. — V Novi vasi pri Ptuju je pogorela domačija posestnika Perneka. Poročali smo, da je osumljen Pernek požiga. Pernek je po požaru zbežal neznanokam, kar je sum še okrepilo. Pred letom mu je otrok utonil v potoku, z ženo se je Pernek prepiral stalno in bil je ves obupan. Potem je prišel požar in Pernekov beg. Sumili so, da si je Pernek vzel življenje, čez dva dni pa se je sam prijavil orožnikom v Ptuju. Imel je dve veliki rani na roki v zapestju. Priznava, da je izpustil vino v kleti in požgal v jezi ženino obleko, taji pa, da bi bil tudi hišo zažgal. Pridržali so ga v zaporu, da doženejo, ali je zažgal ali ne.

Ob obisku Louisa Adamiča je napisal Oton Župančič v novi septemberski številki "Ljub. zvona" članek "Adamič in Slovenstvo", kjer piše na sploh o izseljencih in slovenstvu. O tem članku bomo še napisali nekaj besed v informacijo, ker bo čitatelje gotovo zanimalo, kako gleda Župančič na to. V isti številki Zvona je objavljena tudi Adamičeva črtica "Žena iz Dalmacije" v slovenskem prevodu, res stvaren pogled v usodo izseljenke.

Umrli so: — Na Meljskem hribu v Mariboru 75-letni zasebnik Jurij Kapun, v Izlakah pri Zagorju ob Savi posestnik in trgovec Mally, v ljubljanskem zavetišču 91-letni Ludvik Puh, najstarejši Ljubljančen, v ljubljanski bolnici žena upokojenega železničarja Frančiška Jernejčičeva, v celjski bolnici Marija Fijavževa iz Tepanja pri Konjicah in 31-letna Terezija Ogrizek, žena mizarskega pomočnika od Sv. Eme pri Pristavi.

Mlada zakonska žena

— To je pa res že od sile, kako ti krojač prišije gumbe! Že tretjič sem ti morala prišiti isti gumb.

Volitve za kongres

Dne 8. novembra bo ljudstvo izvolilo ne le predsednika; marveč tudi tretjino senata in vse člane poslanske zbornice (House of representatives). Dasi pozornost naroda se največ obrača na predsedniške volitve, kongresne volitve niso nič manj važne in ne bi smele ostati v ozadju splošnega zanimanja.

Saj po ameriški ustavi predsednik in kongres sta enakovredna dela ameriške vlade. Predsednik Združenih držav predstavlja eksekutivno oblast, kongres pa zakonodajno. Res je, da energičen predsednik utegne imeti velik vpliv na zakonodajo, ker on je vodja svoje stranke in ima pravico veta (odklonitve odobrenja sklenjenega zakona.) Na drugi strani je kongres oni del, ki predlaga in sklepa nove postave. Senat celo ima pravico, odobriti ali odkloniti mnoga predsednikova imenovanja in druge odločbe. Borba senata proti Wilsonovi Ligi narodov in odklonitev Hooverovega imenovanja Parkerja za sodnika vrhovnega sodišča služijo za ilustracijo v to svrho.

Vsi finančni zakoni morajo izvirati iz poslanske zbornice, od koder prehajajo na senat, ki nato o njih razpravlja. Ustava sploh daje oblast kongresu, da nalaga davke, sklene posojila, regulira trgovino z inozemstvom, kuje denar, kontrolira priseljevanje in naturalizacijo itd. Ustava tudi daje kongresu izključno oblast za napoved vojne.

Razvidno je torej, da toliko kongres kolikor predsednik odločujeta smer ameriške vlade. Kongresne volitve so za to ravno tako važne kot predsedniške.

Malokdaj v ameriški zgodovini je bila vlada Združenih držav poklicana, reševati toliko težkih problemov kakor danes. Tu je na primer vprašanje oživljenja industrije, odpomoči za nezaposlence, krize poljedelstva, znižanja vladnih stroškov, uzakonitve socialnih postav, novih davkov in končno zamotano vprašanje prohibicije. Izmed drugih vprašanj naj še navedemo ono evropskih dolgov, pripoznanje Sovjetske Rusije, razorožitve. Jako važno za volilce je, kako stališče zavzemajo kongresniki v teh in enakih vprašanjih.

Senatorji Združenih držav se sedaj volijo z direktnimi volitvami ljudstva. Poprej so bili izvoljeni od državnih legislatur. Vsaki dve leti se izvoli ena tretjina senatorjev. Senator je izvoljen za dobo šest let in se tako senat obnovi za eno tretjino vsaki dve leti. Vsaka država brez ozira na svoj obseg ali prebivalstvo je zastopana po dveh senatorjih.

Druga zbornica kongresa, House of Representatives, pa se popolnoma obnavlja vsaki dve leti. Število kongresnikov odgovarja približno številu prebivalcev v vsaki državi. Po en član poslanske zbornice prihaja približno na 220,000 prebivalcev. Tako ima država New York 43 poslancev, Pennsylvania 36, dočim nekatere države imajo le po enega.

Število poslancev se porazdeljuje vsakih deset let na podlagi zadnjega ljudskega štetja. Tako so države Iowa, Pennsylvania, Massachusetts in druge zgubile po en mandat na podlagi zadnjega ljudskega štetja, dočim je California pridobila kar devet mandatov, Michigan 4, Texas 3, New York 2 itd. Države, kjer živi malo tujerodcev, bi hotele, da se število inozemcev ne vpošteva pri razdelitvi mandatov. V takem slučaju bi države New York, Illinois, Pennsylvania in druge, kjer živi največ inozemcev, zgubile nekoliko mandatov. Te države pa ugovarjajo, da inozemci tvorijo bistven del prebivalstva in se ne smejo izključiti iz splošnega števila prebivalstva, ki določa število mandatov v poslanski zbornici.

Člani poslanske zbornice ali reprezentanti se volijo vsaki dve leti v ravnih letih kot 1928, 1930, 1932. Torej volitev njih je vedno istočasno z izvolitvijo tretjine senata in vsaki drugikrat z volitvijo predsednika.

—FLIS.

TUJERODCI PREDNJAČIJO KOT HIŠNI POSESTNIKI

Več kot polovica (51.8%) tujerodnih družin v Združenih državah poseduje svojo stanovanjsko hišo in odstotno prednjačijo pred tukaj rojenimi Amerikanci v tem pogledu. To je razvidno iz podatkov ljudskega štetja od l. 1930.

Kot tujerodno družino navaja cenzus v to svrho ono družino, kjer je poglavar tujerodec brez ozira na to, kjer so se žena ali otroci rodili.

Dne 1. aprila 1930 je bilo v Združenih državah 29,904,663 družin. V 70.1% izmed njih družinski poglavar je bil tujerodec, v 19.2 odstotkih je bil tujerodec. Ostali odstotki se nanašajo na črnce in druga plemena. Izmed vseh teh ameriških družin je 46.8% živelo v lastni hiši.

Tujerodnih družin je bilo 5,-736,491, od katerih 2,968,707 ali 51.8% je stanovalo v lastni hiši. Nobena druga skupina ni razmeroma imela toliko hišnih posestnikov. — FLIS.

Dobra prijateljica

— Gospod doktor, sosedov pes me je ugriznil, pa ne vem, ali ni bil morda stekel.

— Upajmo, da ne, toda za vsak slučaj morate takoj v bolnico.

— Če ne gre drugače, pa pojdem, toda poprej grem še ugriznit svojo prijateljico.

Ustreženo

— Pazi, da nikoli ne zvem, da me varaš.

— Prisežem, da bom dobro pazil.

RAZNE VESTI

Protesti proti newyorškemu šolskemu odboru

New York. — Zaposleni in brezposelni učitelji ter učiteljice v New Yorku so na javnem shodu protestirali proti odloku šolskega odbora, ki skuša skrčiti izdatke na njihov račun. Sprejeli so resolucijo, v katerih zahtevajo ustanovitev brezposelnostnega zavarovanja in pomoč za brezposelne učiteljice. Te zahteve so bile potem predložene odboru, ki pa jih je odločno odklonil.

R. P. Ryan, demokratski politik in predsednik šolskega odbora, ni hotel niti slišati povesti o veliki bedi med nezaposlenimi učiteljicami. Učiteljska unija je potem naznanila, da bo organizirala pohod pred mestno hišo in ponovno predložila svoje zahteve.

Proti šotoriščem za brezposelne

Modesto, Cal. — Delegati državne federacije so na svoji konvenciji sprejeli resolucijo, v kateri protestirajo proti ustanavljanju šotorišč za brezposelne delavce, ki prihajajo v Kalifornijo iz drugih držav, in morajo delati pri gradnji in popravljanju cest samo za hrano in stanovanje.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, tar potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Naročite Mladinski list, najboljši mesečnik za slovensko mladino!

"Narava v Surovosti je redkokdaj MILA"

NEUKROČENI KONJ

"Narava v Surovosti" — kot je izražena v Bitki med neukročenim konjem in cowboyem: izvlaga slika v julijski izdaji National Geographic Magazine, vzeta na Shi Hi Stampede, Monte Vista, Colorado. "Narava v Surovosti je Redkokdaj Mila" — in surov tobak nima mesta v cigaretah.

V Luckies ni surovega tobaka —zato so tako mile

MI kupujemo najboljši in najfinejši tobak na celem svetu – toda s tem še ni povedano, zakaj ljudje vsepovsod smatrajo Lucky Strike za najmilejšo cigareto. Dejstvo je, da nikdar ne pregledamo resnice, da je "Narava v Surovosti Redkokdaj Mila" – zato je temu finemu tobaku po primernem staranju in miljenju dana dobrota onega Lucky Strike čistilnega procesa, ki je opisan z besedami – "It's toasted." Zato pravijo ljudje v vsakem mestu, trgu in vasi, da so Luckies tako mile cigarete.

"It's toasted"

Ta zavojček milih Luckies

Ivan Jontez:

Imigrant Janez Mihevc

Prve dneve je Janez venomer silil Januša, da bi šla za delom. Januš mu je dopovedoval, da se ne izplača, ker je škoda podplate trgati, češ, pozimi ne dobiš dela v tem mestu, pa če bi si noge obrabil do kolen. Nazadnje se mu je udal ter ga začel voditi okrog. Janez je videl posredovalnice za delo na York Streetu in pred njimi gruče brezposelnih delavcev, v pretežni večini imigrantov, ki niso mogli v natrpane čakalnice; državno posredovalnico na Front Streetu, ki deli mesto od železniške proge in pristanišča; ogromno pritlično leseno poslopje, umazano in neprijazno, kljub temu dobrodošlo zavetišče pred mrazom stotinam brezposelnih, ki se gnetejo v zaduhlem, prekajenem in zasmrajenem, temačnem prostoru državne prodajalne dela.

Janez je videl gruče delavcev pred nedogotovljenimi stavbami, pred novim kolodvorom, ki je bil takrat v delu, kjer se je količkaj delalo; videl jih je na cestah, v zamazane delovne cunje oblečene, z upadlimi obrazi in razočaranjem v očeh. Po dveh tednih je Janezu upadel pogum in nič več ni silil v Januša, da bi ga vodil po mestu.

"Lenarimo — in čakajmo — spomladi . . ." je razočarano menil.

Toda vedno biti v sobi je dolgočasno. Sicer so se vsi zabavali z opazovanjem delavk v tovarni Listerine Co. pri delu, toda tudi tega se človek naveliča. Kart tudi ne moreš premetavati ves božji dan. Januš je popeljal Janeza v kino. To pa, to, se je ugrel Janez in odtlej skoro ni minul dan, da ne bi šel v kino. Svoj slovensko-angleški slovar je odtistihmal zanemarjal; v kinu se je več naučil. V kinu pa je videl tudi plesalke iz mesa in krvi, ki so se mu videle jako lepe, tako da se mu jih je zares zahotelo. Ampak je bil že križ, da iz te moke se ni dalo speči kruha. Janez je sam takoj uvidel, da se njegove sanje ne morejo uresničiti; prvič ne zna angleški in drugič nima denarja in lepih oblek. Brez tega pa je težko, če ne nemogoče, uresničiti takšne želje, je menil Janez ter približno pogodil v črno.

Tedaj pa mu je Januš nekega dne omenil, da ve za lepe ženske, ki prodajajo ljubezenske sladkosti za denar. Samo dva dolarja . . . Januš gre takole približno dvakrat vsak mesec tja . . . Kaj se hoče, natura zahteva svoje . . . Janez je prijazno vabilo odločno odklonil; nikdar ni še kupoval ljubezni in je tudi zdaj ne kani! Nak, s prostitutkami ne mara imeti opravka! Gabi se mu in pa — kdo ve? — bolezen bi si nakopal! In končno tudi nima denarja za to; mogoče ga bo manjkalo še za hrano? Bojazen pred pomanjkanjem in strah pred boleznijo sta zadržala Janeza, da se ni upal podati v skrivne prodajalne ljubezenskih naslad. Januš se mu je smejal, češ, kaj bi se bal? Štefan tudi gre k njim in drugi tudi, pa se nihče ni še nalezel bolezni. Denarja bo pa lahko še dosti zaslužil, ko začne delati. Sicer bi tudi on rajši, da ne bi bilo treba kupovati tega, a ne gre drugače. To bo Janez že še spoznal ter jih začel posnemati . . .

Janez je menil, da nikdar.

3

V istem nadstropju, kakor Janez, sta v mali sobici stanovali dve Irki. Starejša, po videzu kakih pet in trideset, je bila majhna, široka in debela, na nji ni Janez videl nobenih sledov kakšne lepote; bila pa je prijazna. Mlajša pa je bila vsa drugačna. Sicer tudi bolj majhne postave in drobna, je pa imela ljubek, bled obraz, ki so ga obkrožali temnokostajevi kodri, pristriženi po modi, in v duplinah pod čelom je žarelo dvoje na moč ljubeznivih rujavih oči. Med to srčkano Irko in našim Janezom se je razvilo idilično razmerje, čemur se je Janez pozneje smejal ter vse skupaj imenoval "neumno prigodo iz življenja odraslega otroka."

Prvič jo je srečal na hodniku, ko je nesel vodo iz kopalnice. Mary ga je živo pogledala in na njenih rdečih (od rdečila, kakopak) ustnicah je zatrepetal čaroben nasmešek. Janez je vztrepetal, kri mu je planila v obraz in zmeden kot otrok, ki ga mati zasači pri sladki smetani, je planil naprej ter z glavo butnil ob vrata svoje sobe. Notri pa se je pomiril ter se začel oštevati, češ, neumnejši je od otroka. Čemu se je tako zmedel, ko ga je pogledala, se mu nasmehnila? Ali je bilo potreba? Gotovo, da ne. Drugič bo bolj hladen in pameten.

Odtistihmal je Janez za čudo pogostoma srečaval ljubko Irko. Skoro vselej, kadar je imel opravka v kopalni sobi, jo je srečal. In vsaki pot: živ pogled in očarljiv nasmešek. Tudi Janez se ji je v odgovor smehljal in njegovi pogledi so bili čezdalje bolj zaljubljeni.

Tovariši so se mu smejali, ker je vedno govoril o nji, hvalil njeno lepoto, ljubkost in nedolžnost, ki da ji gori v očeh ter jo primerjal z angeli in vilami. Januš je po svoje filozofiral:

"John, tebi se ne blede ponoči in podnevi o nji zato, ker je lepa (lepa?) ampak zato, ker natura v tebi zahteva svoje! . . . Ako bi ustregel tem zahtevam, bi se ti dekle ne zdelo več tako grozno lepo in angelsko . . ."

"Solit se pojdi s svojo naturo!" ga je zavrnil Janez. "Kaj veš ti, kaj je lepota, kaj je ljubezen! Kot žival si . . ."

Januš mu ni zameril primere, temveč se mu je smejal ter ga imenoval tepčka.

Nekega dne jo je bil srečal na stopnicah. On gori, ona doli. Njune oči so se zakvačile, na obrazih jima je trepetala sladka zadrega, pokrita s še slajšimi nasmeški. Ustavila sta se ter se začela potapljati v rožnem morju žarečih pogledov. V Janezu je čudno gomazelo, sam sebe ni več poznal. Kako rad bi ji bil tedaj povedal, kako lepa se mi zdi in kako zelo mu je pri srcu! Pa ji ni mogel, ker ni znal njenega jezika — angleščine.

Stopil je tesno k nji ter jo prijel za roko; ona se ni branila. Janez je videl vse rdeče. Dekletu pa je pobarvala obraz naravna rdečica in zdelo se je, da se nahaja v sladki zmedi in zadregi.

Kdaj ji je del roko okrog pasu, tega se Janez pozneje ni nikdar prav dobro spominjal. V meglem spominu pa mu je ostala sličica: nagnil se je tesno k nji ter hotel poiskati njene rdeče, vabljive ustnice; tedaj so nad njima zaškripale stopnice: nekdo je prihajal doli! Curek mrzle vode ne bi bil mogel bolj porazno učinkovati na mlada človeka! Janez je spustil ljubko Irko iz rok ter odstopil; oči in obraz, vse mu je gorelo.

"Prekleto, baš zdaj naju mora nekdo motiti!" je zaklel ter želel, da bi onega vrag odnesel kamorkoli. Mary pa je globoko vzdihnila, uprla vanj vroč, vlažen pogled ter se spustila po stopnicah.

Komaj je Janez prestopil dve stopnici, je srečal Štefana.

"Kaj pa je s teboj, John? Tako čuden si videti!" se je začudil Slovak.

(Dalje prihodnje.)

V. Lebedev-Kumač:

VSAKEMU SVOJE

(Iz moskovskega življenja)

Olga Aleksandrovna se je prijazno nasmehnila gostinji in si popravila moker šop las, ki ji je visel preko utrujenega obraza.

— Sedite, draga Nina Konstantnovna. Še pozdraviti vas ne morem tako kot se spodobi? Saj vidite!

Spustila je likalnik na samovar in obupno odprla roke. Na mizi so ležali kupi zlikanega ali za likanje pripravljenega, še vlažnega perila. Smrdljivo petrolejsko kuhalo je soplo na tleh. V medeni posodi na ognju je venomer nekaj cvrčalo in grgralo. Na vsakem stolu so ležali krožniki z jajci, z moko za prežganko in z drugimi rečmi, ki jih kuhanja nevešč človek niti ne razume. Z drobtinicami posuti, nežno rožnati zrezki so čakali na ponvi. Zrak je bil prepojen z vonjem pražene čebule in čistega perila ter s sinjkastim, rahlim dimom oglja v likalniku.

— Ali vidite to zmešnjavo? Pričela sem navsezgodaj in ves božji dan nisem utegnila, da bi se bila vsaj za hip vsedla! Ah, nikar me tako ne glejte, prosim! Danes res sem prava pepelnica!

Gospa Olga si je v zadregi obrisala s predpasnikom potno čelo in se spustila na divan poleg Nine Konstantinovne.

— Kako lepo ste danes oblečeni — kar sitno mi je, če vas pogledam! Zares, zavidam vas. Kako neki ste le utegnili tako kmalu končati svoje opravke?

Gospa Nina je stegnila nožice v lakastih čeveljčkih in potrkala s peti ob peto:

— Kaj pa mislite — kakšne opravke neki?

— No, hojo na trg, pospravljanje, obed!

— Ah, kaj še! Ali res mislite, da imam za vse to čas? Lepa reč! Mar mi je!

— Toda, draga gospa . . . saj bo danes prišel obenem z mojim Nikolajem tudi vaš gospod soprog?

— No, in kaj potem?

— Mislila sem, da ga ne bo. Nemara so ga zadržali službeni opravki?

— Ne, nikakor ne! Moj Sergej in vaš Nikolaj prideta prav gotovo danes, kakor sta bila sporočila. Danes, pravim . . . No, in kaj potem?

— Ka-aj? Ampak . . . Vaš soprog je bil tri mesece na potovanju. Tri mesece ga niste videli . . . Kako je torej mogoče . . .

Gospa Nina se je veselo zasmejala:

— Kaj pa vam je, ljuba duša?

— Kaj? No . . . čudim se, da niste ničesar pripravili. Ali je mogoče, da niste skuhali kosila niti pospravili stanovanja?

— Nisem!

Gospa Olga je začudeno skomignila z rameni:

Kar nič vas ne razumem, gospa.

Jaz pa vas ne! Čemu neki bi bilo vse to potrebno? Ni vredno, da bi človek govoril.

Gospa Nina je vzela iz torbice ogledalce in si pričela skrbno pudrati nosek.

Gospa Olga je med tem planila k petrolejki in jela vneto mešati neko reč, ki je zavrela čez rob in se je hotela prismoditi.

Trenutek pozneje sta obe znanki zopet sedeli druga poleg druge. Obe sta bili enako mladi in prikupni. Toda gospa Olga je utrujeno zapirala oči, ki so ji zardele od vročine. Pot ji je lahko curljal po utrujenem obrazu. V naglici se je bila vrezala v prst na levi roki, ki je bil zdaj nerodno zavit v krvavečo cunjico. A gospa Nina, v kratki promenadni obleki, napudrana in rdečelična, je bila vsa zavita v oblak parfema in si je zadovoljno ogledavala z bleščečimi, malce podčrtanimi očmi, manikirane in lakirane nohte.

— Hotela sem vas vprašati, Olga Aleksandrovna, kdaj pride vlak? Ne vem točno, ali ob polsedmih ali o polosmih?

— Točno o polosmih. Nikolaj mi je bil brzojavil.

Torej bosta čez poldrugo uro že doma. Zdaj je ob šestih. No, navsezadnje imam še dovolj časa. Hotela bi ju namreč presenetiti na kolodvoru.

— Moj Bog! Jaz pa res ne bom utegnila. Saj je že ob šestih!

— Pa z Bogom! Ne bom vas motila. Morebiti se bomo vsi skupaj za trenutek oglasili pri vas. Saj imamo do kolodvora samo par korakov.

— Le pridite! Zelo me bo veselilo, če bom videla vašega soproga!

*

Vrata so se zaprla. Urne roke gospe Olge so zopet pričele v naglici brzeti od likalnika k ponvi in od samovarja k solati.

Dve uri pozneje se je oglasilo pred vrati peketanje več nog, smeh, veseli glasovi. Gospa Olga je komaj utegnila odložiti predpasnik in že je bila v soprogovem objemu.

— Zakaj pa nisi prišla naproti, Oljunjka? Nina Konstantinovna je bila na kolodvoru in še cvetlic nama je bila prinesla! Le poglej, kako krasne potonke sem dobil!

Gospa Olga je zamerila in nakremžila ustnice: Res nisem utegnila, da bi ti bila poletela naproti! Poglej, kako lepo sem vse pospravila. Videl boš, da sem ti danes pripravila samih dobrih jedi. Še jezik boš pogoltnil.

Njen mož se je nemarno ozrl po sobi: Res je vse čedno . . . Pridna si . . . A vendar bi bila lahko našla toliko časa, da bi me bila pričakovala na kolodvoru.

Gospa Nina, ki se je koketno stiskala k soprogu, je ožgala gospodarja s pogledom:

— Oh, ti moški! Toda jaz sem lahko priča, Nikolaj Vladimirovič. Potrdim vam, če hočete, da je vaša soproga požrtvovalno napenjala vse sile, da bi vam bila pripravila dostojen sprejem. Samo zaradi tega vam ni mogla priti naproti.

— Ne vem, o kakšnem sprejemu govorite. Menim samo, da bi bila lahko prišla naproti, če ste lahko prišli vi!

Ninin mož je slastno povohal zrak: — Joj, kako prijetno diši pri vas! Šele zdaj sem občutil, da sem lačen kakor volk. Hitro pojdiva, Ninočka! Z Bogom, Nikolaj!

— Kam pa hitiš? Zakaj ne bi ostala pri nas? Bomo skupaj večerjali. Nina Konstantinovna, lepo vas prosim!

— Hvala lepa, a res ne vem. Pa bodi tako, kakor hoče moj soprog in gospod . . .

— Ne, ne, tako ne gre! Nikar ne delajva neprilik. Le pojdiva, Ninočka! Nikolaj je utrujen po vožnji, in jaz . . . tudi jaz se bom rad po večerji vlegel.

Ko sta gosta odšla, je Nikolaj Vladimirovič sedel za mizo in jezno pogledal ženo: — Zakaj jima nisi prigovarjala, da bi bila ostala? Res ne vem, zakaj si tako malo prijazna? Izgubila sva veselo družbo! Lahko bi bili skupaj večerjali in potem šli na sprehod, tako pa se moram zdaj dolgočasiti.

Gospa Olga je utrujeno pogledala moža: — Pusti no, Kolječka! Tako zbita sem danes. Res ne maram nikamor od hiše.

Nikolaj Vladimirovič je zmečkal prtič in jezno odrinil krožnik: — No, hvala lepa za sprejem! Tri mesece nisem bil doma, ždel sem v malem gnezdu in sanjaril, kako veselo me bo ženka sprejela. Mislil sem, da mi boš olajšala oddih in pripravila razvedrilo. Zdaj pa si kar za začetek pričela prodajati dolgčas, kako zoprno!

— O, Nikolaj! Da te ni sram! Koliko sem se bila mučila, da bi ti bila ustregla . . . Zares si brezobziren . . . Prišel si s temi zoprnimi potonkami in . . . me ozmerjal!

Gospa Olga je zaihtela in si obrisala oči.

Soprog je sunkoma vstal in butnil stol ob tla:.

— To je pa že res od sile! Čim sem prestopil prag, že so se ti vlile solze! Nikar ne delaj komedij? Slišiš? Povej naravnost, ali pojdeš po večerji z menoj, ali ne?

— Nikamor ne pojdem . . . Poglej, saj bi se bila morala preobleči. Upehana sem od dela kakor pes.

— No, pa dobro! Pojdem sam! Kaj imam od tega, da si utrujena! Ali ne bi bila mogla najti primernejšega dne za te svoje opravke in utrujenost! Dovolj dolgo me ni bilo doma! Prav danes ti moram biti na poti.

Nikolaj Vladimirovič se je preoblekel, jezno zaloputnil vrata in odšel.

Gospa Olga je ležala na postelji in se utrujeno, tiho, bridko jokala. Potem je nenadno planila na noge, sunkoma pograbila potonke na mizi in jih vrgla skozi okno. Zopet je padla v postelj in se jezno zjokala. Naposled je vsa objokana zaspala.

Med tem je njen mož jadrno in odločno korakal proti prijateljskemu stanovanju. Ko je bil prišel po hodniku do vrat, je že dvignil roko, da bi bil potrkal, tedaj pa je nenadno obstal. Začul je skozi vrata glasno razburjeno kričanje.

— Zares nesramno! — je vpil Sergej. — Tri mesece sem bil na službenem potovanju, a ti se še zmenila nisi za moj povratek. Niti večerje mi nisi pripravila. Mirno me pošiljaš v krčmo. Lepa reč! Dovolj dolgo sem se hranil po krčmah, da veš! Doma je vse narobe! Čemu sem se sploh oženil, če je pri nas kakor na cesti! Hotel sem vzeti novo obleko, a je vsa zmečkana. V tem času bi mi bila lahko zlikala hlače! Kako naj grem takšen na ulico?

Nič te ne razumem! — je osorno odgovorila gospa Nina. — Čemu si se oženil, če potrebuješ namesto žene hišno in kuharico? Jaz nisem za to! Nisem, ti pravim!

— Zakaj so pa druge? Zakaj neki?

— Mar mi je! Nikar ne vpij, lepo te prosim! Povej mi naravnost, ali pojdeva nocoj na sprehod ali ne?

— Nikamor ne grem! Nikamor! Utrujen sem in bi hotel ostati doma! Ali slišiš? Doma!

— No, pa le ostani! Dobro zabavo! Tri mesece sem čakala razvedril, tri mesece se sama dolgočasila in štela dneve. Prinesla sem ti cvetlic na postajo, in to je zdaj hvala. A nikar ne misli, da sem tako neumna. Ne boš mi nagajal! Sama pojdem ven!

— Le pojdite, kamor hočete! Prosim! Ne pozabite samo vaših dragocenih potonk. Lahko jih razdelite vašim čestilcem, ki skrbijo, da se vam ni treba dolgočasiti! Z Bogom!

Nikolaj Vladimirovič je tiho zažvižgal in po prstih odšel iz hiše, ne da bi bil potrkal na vrata.

POJASNILO

Vsled depresije in ogromne krize, ki je zadela tudi naše članstvo oziroma naročnike našega lista Prosveta, je potrebno, da pojasnimo tajnikom in zastopnikom Prosvete, da lahko vzamejo od naročnikov za list Prosveta naročnino tudi samo za pol leta in kjer ni drugače tudi samo za četrt leta. Vzemite kar se dobiti da, ker razmere zahtevajo to. List Prosveta je zelo prizadet v ti krizi in zato apeliramo na tajnike in naročnike, da skušajo kjerkoli mogoče ohraniti naročnike na dnevnik. Apeliramo tudi na posamezne naročnike, da naj da le mogoče poravnajo svojo naročnino in če ni mogoče plačati celoletno plačajte polletno naročnino, samo da se ohrani list še nadalje kot dnevnik.

Philip Godina, upravitelj.

SMEŠNICE

Vsi so enaki

— Priseži mi, dušica, da sem prvi, ki ga ljubiš.

— Moški ste vsi enaki. Vsak hoče, da mu to prisegam. No, pa naj bo, prisegam tudi tebi.

*

Logično

— Tvoja domača naloga je prav dobra, Mihec, samo če ne bi bila dobesedno enaka nalogi tvojega bratca. Kaj naj sklepam iz tega?

— Da je tudi naloga mojega bratca prav dobra.

*

Zelo čudno

— Ko se je moja mati rodila, je tehtala samo pet funtov.

— To je pa res čudno. Kaj je ostala živa?

*

Čudni računi

— To dekle dobi 100,000 za doto, seveda če ne pojde stari ta čas po gobe.

— Kaj pa če pojde?

— Dobi seveda še več.

*

Osrečil jo je

— Vsak človek mora nekoga osrečiti. Si storil tudi ti tako, prijatelj?

— Da, letos med počitnicami. Bil sem pri teti in ko sem odhajal, je bila presrečna.

*

Dober odgovor

— Katera doba je v ženskem življenju najzanimivejša?

— Tistih 8 ali 10 let, ko je ženska stara vedno 28 let.

*

Delo

— Koliko uradnikov dela v vaši pisarni?

— Koliko jih dela? Približno polovica.

Klepetulja

— S svojo staro že ves teden ne govorim.

— Kaj je milostiva odpotovala?

— Kaj še! V besedo ji nočem posegati.

*

Med prijateljicami

— Kaj praviš! Mož da te je zasačil z ljubčkom?

— Da, le pomisli, taka netaktnost!

Do Ljubljane in nazaj
TRETJI RAZRED $159
Moderna udobnost ... Neprekosljiva služba ... Tedenska odplutja iz New Yorka ... Pripravne in hitre železniške zveze od Hamburga do Jugoslavije.
Za pojasnila vprašajte lokalnega agenta ali
HAMBURG-AMERICAN LINE
177 N. Michigan Ave., Chicago.

HAYES DENTAL OFFICE
TEETH
Ustanovljen pred 30 leti
CENE SO ZMERNE
Preiskava zastonj
325 S. STATE ST.

NAROČITE SI DNEVNIK LIST PROSVETA

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta in prišteje eden, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo enega, dva ali tri člane iz ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je skoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj imate priliko, da se tudi Vi naročite na dnevnik Prosveto. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado	$6.00	Za Cicero in Chicago je	$7.50
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveta vsoto $..........

Ime .... Čl. društva št. ....

Naslov ....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

Ime .... Čl. društva št. ....

Ime .... Čl. društva št. ....

Mesto .... Država ....

Nov naročnik .... Star naročnik ....

TELEFON ROCKWELL 4904
TISKARNA S.N.P.J.
SPREJEMA VSA
v tiskarsko obrt spadajoča dela
Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI
Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene zmerne, unijsko delo prve vrste
Pišite po informacije na naslov:
S. N. P. J. PRINTERY
2657-59 So. Lawndale Avenue
CHICAGO, ILL.
TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA